

ב. התחילו בעשרה ויצאו מקצתן – גומרים הענין. ועל היוצאים נאמר ועובי ה' יכלון (ירושלמי, מובא בפוסקים).

אם יודע שיצטרך לצאת באמצע ויפחתו מעשרה – בשו"ת רב פעלים (ח"א ה) הוכיח מדברי הירושלמי שאין להתחיל. ובשו"ת שבט הלוי (ח"ד ז) כתב אודות אדם שמבקשים ממנו להצטרף למנין וחושש שיצטרך לצאת באמצע כשיקראוהו – מצוה עליו להשלים למנין, ואם יצטרך אחר כך לצאת באמצע בצורך גדול כהפסד ממון – יצא. וקרוב לשמוע שבאופן זה גם מעיקר הדין אינו בכלל איסור 'עובי ה'.

ג. נחלקו הדעות האם פורסים על שמע עבור מעט אנשים שלא שמעו [כשיש עשרה עם אותם שכבר שמעו]; יש אומרים שבשבעה שלא שמעו די, ויש אומרים אף בששה די, ויש אומרים בחמשה או בשלשה, ובשם רש"י אמרו תלמידיו שאפילו בשביל אחד שלא שמע פורסים על שמע, ואפילו אותו ששמע כבר יכול להוציא את מי שלא שמע. (עפ"י תוס'. וכן מובא בשו"ע או"ח סט, כדעה אחרונה). ולענין קריאת התורה אין לקרוא אלא אם כולם או עכ"פ רובם מחויבים (עפ"י משנ"ב ובאה"ל).

שומת קרקעות של הקדש כשבאים לפדותן – בתשעה אנשים וכהן (עשרה כהנים כתובים בפרשה, ודרשו במיעוט אחר מיעוט לרבות תשעה ישראלים ודי בכהן אחד). ואדם כיוצא בהם, כגון שאמר 'דמי עלי' – ששמין אותו כעבד (ועבד הוקש לקרקעות בכתוב).

דף כד

לח. א. הקורא בתורה ובנביא – כמה פוסקים הוא קורא בבת אחת למתורגמן?

ב. האם מדלגים בקריאת התורה ובנביא?

ג. המפטיר בנביא – מדוע הוא פורס על שמע ועובר לפני התיבה?

ד. מה דינם של קטן, פוחח וסומא לענין פריסת שמע, לעבור לפני התיבה, לקרוא בתורה ולישא כפי?

ה. כהן שיש מומים בגופו או שידי צבועות וכד' – האם נושא כפים?

א. הקורא בתורה לא יקרא למתורגמן יותר מפסוק אחד. ובנביא – שלשה (שלא אכפת לנו אם יטעה, כי אין יוצאת משם הוראה). היו שלשתן שלש פרשיות – קורא אחד אחד.

א. התוס' כתבו שעכשיו נוהגים אף בנביא כשמתרגמים, לתרגם פסוק פסוק שלא יבא לטעות,

מלבד בתחילת ההפטרה, מקרים למתורגמן שלשה פסוקים להודיע שכך הוא עיקר הדין.

ב. אמרו בתוספתא (מובא בר"ף) רבי יהודה אומר: המתרגם פסוק אחד כצורתו – הרי זה בדאי, והמוסיף – הרי זה מגדף. פירוש, ויראו את אלקי ישראל; אם יתרגמו כצורתו בדאי הוא, כי לא יראני האדם וחי, ואם יוסיף 'וחזו ית מלאכי א'דה'... – הרי משה כבוד עבד לכבוד רבו, אלא יתרגמו כפי שתרגם אונקלוס 'וחזו יקר אלהא דישראל'. ר"ן.

ג. הראשונים הוכיחו שכבר בזמן הגמרא היו מקומות שלא נהגו לתרגם, וכתבו שעל כך אנו סומכים היום שאיננו מתרגמים [ובתוס' מבואר שהפטרות מסוימות נהגו לתרגם]. ועוד, לפי שאיננו בקיאים בלשון ארמי ועל כן איננו מועיל לנו לפירוש, ולתרגם בלשון אחרת לא שמענו, כי שונה לשון ארמי שנתקן ברוח הקדש (ערא"ש). ובקהילות התימנים נוהגים עד היום לתרגם.

ב. מדלגים בנביא אפילו בשני ענינים (שאינן חוששים כל כך לבלבול), אבל לא מנביא לנביא (שיש כאן טירוף יותר מדאי. רש"י). ובנביא של תרי-עשר – מדלג, ובלבד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו. ובתורה אין מדלגים אלא בענין אחד (ולא בשני ענינים, שהשומע את הקופץ ממקום למקום אין לבו מיושב לשמוע), כגון אחרי-מות ואך בעשור' ששניהם מענין יום הכפורים.

כאן וכאן לא ידלג אלא בכדי שלא יפסוק התורגמן (שאינן כבוד הציבור לעמוד בשתיקה).

כתבו הפוסקים, עתה שההפטרות שלנו כתובות בקונטרסים נפרדים או בחומשים ואפשר לסמן מראש את המקום שאליו מדלגים – אין שהייה בדילוג הלכך מותר לדלג אף מנביא לנביא במקומות המרוחקים ואעפ"י שאין אנו מתרגמים (עפ"י תרומת הדשן כ; פרי מגדים, ומוא במשנ"ב קמד סק"ו).

ג. המפטיר בנביא (- שרגיל להפטיר. רש"י), תקנו חכמים שיהא פורס את שמע ועובר לפני התיבה. רב פפא אמר: משום כבוד (רש"י): הואיל וממציא עצמו לדבר שאינו כבודו, שהקריאה בנביא פחותה בחשיבותה מקריאה בתורה, לכך תקנו לו אלו לכבודו). רבה בר שימי אמר: משום שעלולים לבוא למחלוקת, כשזה מפטיר וזה עובר לפני התיבה. ואמרו נפקותא בין הטעמים; כאשר הבא לעבור לפני התיבה עובר בחנם ואינו נוטל שכר, שאין כאן חשש מריבה אבל משום כבוד יש.

קטן שהפטיר בנביא – אביו או רבו (כשאינן לו אב. עפ"י טו"א, רעק"א) עוברים בשבילו [משום כבוד אביו וכבוד רבו, או משום מחלוקת, כנ"ל].

כבר העירו על שהפוסקים השמיטו הלכה זו. ואולי י"ל עפ"י רש"י שאין דין זה אמור אלא במי שרגיל להפטיר בקביעות, ואין זה נהוג עתה.

ד. קטן אינו פורס על שמע ואינו עובר לפני התיבה, מפני שאינו מחויב בדבר אינו יכול להוציא אחרים, ואינו נושא את כפיו (שאינן כבודו של ציבור להיות כפופים לברכתו. רש"י). אבל עולה הוא לקרוא בתורה (כנ"ל כג) ולהפטיר בנביא בברכה.

כתבו התוס' על פי סתירת הסוגיות שמדובר כאן בשאינן כהנים גדולים עמו, אבל יש גדולים – נושא הקטן כפיו עמהם משום חינוך. ואם הביא סימני גדלות אלא שלא נתמלא זקנו – נושא כפיו לבדו באקראי אבל לא בקביעות.

פוחח (רש"י): שכרעיו מגדלים. תוס': לבוש בגדים מקורעים; רא"ש ועוד: מי שזרועותיו וכתפיו מגולות. ע' שיטות נוספות בבירור הלכה – פורס את שמע, ומתרגם, אבל אינו קורא בתורה ואינו עובר לפני התיבה ואינו נושא את כפיו (משום כבוד התורה וכבוד הצבור). ואין חילוק בין פוחח גדול לקטן (אביי). סומא – פורס את שמע ומתרגם. רבי יהודה אומר: כל שלא ראה מאורות מימיו אינו פורס על שמע [אבל חכמים סוברים שאף על פי שאינו רואה יש לו הנאה מהמאורות, בגלל ראייתם של אחרים].

א. מפשטות המשנה משמע שאם ראה מאורות ונסתם – פורס אף לרבי יהודה. ואולם בירושלמי מפרשים שאין מדובר בסומא ממש אלא בשוהה בבית אפל.

ב. הכרעת פוסקים אחרונים שהסומא אף על פי שאינו יכול לקרוא בעל פה, נוהגים לקרותו לתורה ולברך ולקרוא בעל פה עם המקרא בקול מתוך הספר (ע' או"ח קלט, ג).

סומא בנשיאת כפים – ע' בסמוך.

ה. כהן שיש בידיו מומים, וכן בפניו וברגליו – מקומות המגולים, לא ישא את כפיו מפני שהעם מסתכלים בו. וכן אמרו בברייתא שהוא הדין למי שידיו בוהקניות (= בוהקות בלבנוניותם) עקומות ועקושות (= כפופות לצדיהן), וכן זבלגן (= שעיניו דולפות) לא ישא את כפיו, ואם היה דש בעירו (שהוא שם שלשים יום. ויש אומרים דוקא אם הוא בא לגור בעיר או לשהות בה זמן ממושך. ע' תרומת הדשן כה; או"ח קכת, ל) – מותר. רבי יהודה אומר: אף מי שהיו ידיו צבועות סטיס – לא ישא כפיו. אך אם רוב אנשי העיר מלאכתם בכך – מותר.

אמר רב אסי: חיפני ובישני (= מבית שאן) לא ישאו כפיהם, מפני שמגמגמים בלשונם ואינם רהוטים. [אין מורידים לפני התיבה לא אנשי בית שאן ולא אנשי בית חיפה ולא אנשי טבעונין – מפני שקורין לאלפין עיינין ולעיינין אלפין].

אפילו באקראי יש להחמיר (באור הלכה נג, יב). ואם כולם מדברים כך, מותר להיות שליח צבור (מגן אברהם בשם רדב"ז). וכן הט"ו מקיל בזה בזמננו שאין רוב העם מבחינים בזה (מובא במשנ"ב ובאה"ל שם).
אמר רבי יוחנן: סומא באחת מעיניו לא ישא את כפיו. ואם היה דש בעירו – מותר.
א. במקום שנהגים שהכהנים מכסים פניהם וידיהם בטלית – אין לחוש למומים וכד', כי אי אפשר להסתכל בהם (או"ח קכת, לא).

ב. כהן שאין לו רגלים והוא מהלך ברגלים תותבות, ואם יסיר מנעליו יהא ניכר מומו, יש מקום להתיר לו לשאת כפים כשהוא דש בעירו ויודעים במומו, ואף אם יעלה במנעלים שעליו [וטוב שינעל נעלים שאין בהן רצועות של עור, אם אפשר לו] [עפ"י אגרות משה או"ח ח"ב לב].

דפים כד – כה

לט. אלו דברים מנו חכמים במשנתנו שיש בהם משום מינות, ואלו דברים האומרים משתקים אותו?

האומר איני עובר לפני התיבה בצבועין (המינים עובדי ע"ז מקפידים בכך) – אף בלבנים לא יעבור. חוששים שמא מינות נזרקה בו. בסנדל איני עובר – אף יחף לא יעבור. העושה תפלתו עגולה – סכנה (רש"י): שלא תכנס בראשו. ר"ת: בזמן הגזרה ואין בה מצוה. נתנו על מצחו או על פס ידו – הרי זו דרך המינות. ציפן זהב ונתנה על בית אונקלי שלו (= על שרוול בגדו) – הרי זו דרך החיצונים.

האומר 'יברכוך טובים' – הרי זו דרך המינות (שמוציא את הפושעים מן הכלל, וחכמים למדו מחלבנה שצריכים גם הם להיות באגודה אחת. אי נמי: משום שנראה כשתי רשויות (עפ"י רש"י ותוס'). ויש מפרשים: יברכוך אותם שהשפעת להם טובה, וזוהי דרך מינות כי משמע שהשבעים בלבד יש להם לברך ולא האחרים (תלמידי רבנו יונה).

'על קן צפור יגיעו רחמיך' [מטיל קנאה במעשה בראשית. או מפני שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים ואינן אלא גזרות]; 'על טוב יזכר שמך' [משמע על טוב בלבד, והרי חייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך על הטובה]; 'מודים מודים' – משתקין אותו [שנראה כשתי רשויות. וחילקו בגמרא בין הכופל מלה מלה לכופל פסוק פסוק].

א. רש"י מפרש: כופל מלה מלה הרי זה מגונה אך לא משתקים אותו, שאין כאן משמעות לשתי רשויות. ורב האי גאון, רבנו חננאל ורי"ף מפרשים להפך.

ב. האומר 'מודים מודים' משתקין אותו גם אם לא השתחוה אלא פעם אחת. ואפילו כשכופל תיבת 'מודים' לבדה אפשר שאסור. וצ"ע (עפ"י משנ"ב ובאור הלכה).